YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
30 päivänä tammikuuta 2002 *

Asiassa C-103/00,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään R. Wainwright ja P. Panayotopoulos, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Helleenien tasavalta, asiamiehinään A. Samoni-Rantou ja P. Skandalou, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen ja luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (EYVL L 206, s. 7) 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut ja toissijaisesti koska se ei ole ilmoittanut komissiolle säädetyssä määräajassa toi-

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

menpiteitä, jotka ovat tarpeen merikilpikonna Caretta carettaa koskevan tehokkaan ja tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi Zakynthoksella (Kreikka), jotta voitaisiin välttää tämän lajin kaikenlainen häiritseminen lisääntymisaikana ja kaikki sellainen toiminta, joka on omiaan vahingoittamaan tai hävittämään sen lisääntymisalueita,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja F. Macken sekä tuomarit C. Gulmann (esittelevä tuomari), J.-P. Puissochet, R. Schintgen ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 12.7.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.10.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY 226 artiklan nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.3.2000 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen ja luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (EYVL L 206, s. 7; jäljempänä direktiivi) 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut ja toissijaisesti koska se ei ole ilmoittanut komissiolle säädetyssä määräajassa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen merikilpikonna Caretta carettaa koskevan tehokkaan ja tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi Zakynthoksella (Kreikka), jotta voitaisiin välttää tämän lajin kaikenlainen häiritseminen lisääntymisaikana ja kaikki sellainen toiminta, joka on omiaan vahingoittamaan tai tuhoamaan sen lisääntymisalueita.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelemalla luontotyyppejä ja luonnonvaraista eläimistöä ja kasvistoa jäsenvaltioiden sillä Euroopassa olevalla alueella, jossa perustamissopimusta sovelletaan.

3 Direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteisön tärkeinä pitämien luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saattaminen.

4 Direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet liitteessä IV olevassa a kohdassa olevia eläinlajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella ja kiellettävä:

a) kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen tai tappaminen luonnossa;

b) näiden lajien tahallinen häiritseminen erityisesti niiden lisääntymis-, jälkeläistenhoito-, talvehtimis- ja muuttoaikana;

c) tahallinen munien hävittäminen tai ottaminen luonnosta;

d) lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen."

5 Merikilpikonna Caretta caretta kuuluu direktiivin liitteessä IV olevassa a kohdassa lueteltuihin lajeihin.

6 Direktiivin 23 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden oli saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan kahden vuoden kuluessa sen tiedoksiantamisesta ja ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä. Koska direktiivi annettiin tiedoksi vuoden 1992 kesäkuussa, kyseinen määräaika päättyi vuoden 1994 kesäkuussa.

Oikeudenkäyntiä edeltävä menettely

7 Hallituksista riippumattomat järjestöt kantelivat merikilpikonna Caretta carettan suojeluedellytysten heikentymisestä Zakynthoksen saarella. Komissio pyysi näin ollen 3.7.1998 päivätyllä kirjeellä Kreikan viranomaisilta tietoja toimenpiteistä, joita kyseisen lajin suojelemiseksi oli toteutettu kyseisellä saarella.

8 Komission virkamiehet tekivät 16.—17.7.1998 tarkastusmatkan Zakynthokseen selvittääkseen, oliko merikilpikonna Caretta carettaa koskevat suojelutoimenpiteet todella toteutettu. Kyseisen tarkastusmatkan aikana komission edustajat vierailivat Laganasin, Kalamakin, Sekanian, Dafnin ja Gerakasin rannoilla, jotka ovat kyseisen lajin munimisalueita. Virkamiehet totesivat, että tällaiset suojelutoimenpiteet olivat riittämättömiä kaikilla tarkastetuilla alueilla sekä muun muassa seuraavaa:

— rantoja ei valvottu eikä niitä ollut merkitty

— polkuveneitä ja veneitä liikkui merialueilla, joissa niiden liikkuminen oli kielletty

— eri rannoilla (Kalamaki, Gerakas, Dafni) oli huomattava määrä päivänvarjoja ja aurinkotuoleja

— Dafnin rannalla oli laittomia rakennelmia ja siellä oli käynnissä uusia rakennustöitä.

9 Vastauksenaan komission 3.7.1998 päivättyyn kirjeeseen Kreikan viranomaiset ilmoittivat 22.7.1998 päivätyllä kirjeellään 1990-luvun ensimmäisellä puoliskolla annetuista satama-asetuksista sekä merikilpikonnia koskevien valvontaohjelmien ja sellaisten kampanjoiden täytäntöönpanosta, joissa yleisölle jaettiin tietoja ja sen valveutuneisuutta pyrittiin lisäämään.

10 Koska komissio katsoi, että Kreikan tasavalta ei ollut toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä ottaakseen käyttöön tehokkaan järjestelmän merikilpikonna Caretta carettan suojelemiseksi Zakynthoksen saarella ja että tämä oli näin ollen jättänyt noudattamatta direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, se kehotti tätä 2.12.1998 päivätyllä virallisella huomautuksella esittämään asiaa koskevat huomautuksensa.

11 Kreikan viranomaiset ilmoittivat 17.3.1999 lähettämässään kirjeessä, että Zakynthoksen merellisen kansallispuiston perustamista koskeva presidentin asetusehdotus oli toimitettu Kreikan ylimmälle hallintotuomioistuimelle viimeistelyä varten. Kyseiset viranomaiset ilmoittivat komissiolle myös perustaneensa komitean laatimaan ehdotuksen presidentin erityisasetukseksi, joka olisi luonteeltaan yleinen ja joka sisältäisi kaikkia Kreikan luonnonsuojelualueita

koskevia rahoitussäännöksiä. Lisäksi he ilmoittivat aikovansa laatia kolmannen presidentin erityisasetuksen Zakynthoksen merellistä kansallispuistoa koskevista korvaavista toimenpiteistä. Kreikan viranomaiset ilmoittivat samassa kirjeessä lisäksi lukuisista toimista, kuten erityisesti kaikkien rannoilla olevien laittomien rakennelmien purkamisesta, kansallisen maarekisterin laatimisesta, ajoneuvojen rannoille pääsyn kieltämisestä, merikilpikonnia häiritsevän valaistuksen uusimisesta sekä aurinkotuolien ja päivänvarjojen poistamisesta. He ilmoittivat myös sellaisen sopimuksen allekirjoittamisesta, joka koskee Zakynthoksen satamapoliisille tarkoitetun nopean vartioaluksen rakentamista, jotta varmistetaan säädettyjen suojelutoimien noudattaminen.

12 Koska komissio katsoi, että Kreikan viranomaiset eivät olleet vieläkään toteuttaneet tarvittavia toimenpiteitä ottaakseen käyttöön tehokkaan järjestelmän suojellakseen merikilpikonna Caretta carettaa Zakynthoksen saarella hyväksymällä tarvittavan lainsäädännön ja toteuttamalla paikan päällä tarvittavat toimenpiteet kyseisen eläinlajin suojelemiseksi, komissio osoitti 15.6.1999 lähettämällään kirjeellä Kreikan tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se toisti virallisen huomautuksen sisältämät huomautukset ja kehotti kyseistä jäsenvaltiota toteuttamaan perustellun lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden määräajassa sen tiedoksiantamisesta.

13 Komission virkamiehet tekivät 24.—25.8.1999 Zakynthokselle toisen tarkastusmatkan, jonka aikana he tarkastivat uudelleen merikilpikonna Caretta carettan tärkeimmät lisääntymisrannat. He totesivat erityisesti, että edellisen tarkastusmatkan aikana vallinneeseen tilanteeseen verrattuna oli tapahtunut tiettyä edistystä, joka ilmeni muun muassa siten, että rannoilla vartijoita ja ilmoituskylttejä, tiedotuslehtisiä julkaistiin ja jaettiin ja nopea alus oli otettu käyttöön. Virkamiehet totesivat kuitenkin seuraavaa:

— merialueella A Gerakasissa ja Dafnissa liikkui polkuveneitä ja pienveneitä

— merialueella B Kalamakissa säilytettiin polkuveneitä ja pienveneitä

— eri rannoilla (Gerakas, Dafni, Kalamaki, Laganas) oli selvästi suurempi määrä päivänvarjoja ja aurinkotuoleja kuin Zakynthoksen merellisen kansallispuiston perustamista koskevassa presidentin asetusehdotuksessa sallittiin

— Dafnin rannalla olevien laittomien rakennelmien määrä oli lisääntynyt

— Laganasista itään sijaitsevalla hiekkarannalla ajettiin mopedeilla

— valvontatoimenpiteet olivat riittämättömät tietyillä rannoilla.

14 Kreikan viranomaiset vastasivat 29.10.1999 perusteltuun lausuntoon ilmoittamalla komissiolle, että 30 miljoonaa Kreikan drakmaa oli myönnetty kesäksi 1999 ohjelmalle, joka koskee yleisölle tiedottamista sekä Zakynthoksella olevan Laganasin lahden biotooppiin kuuluvien hiekkarantojen valvontaa, puhdistusta ja suojelua. Kyseiset viranomaiset ilmoittivat myös, että Dafnin rannalta oli poistettu päivänvarjot kokonaan ja että Gerakasin rannalta niitä oli poistettu sen enimmäismäärän noudattamiseksi, joka Zakynthoksen merellistä kansallispuistoa koskevassa presidentin asetusehdotuksessa oli tämän rannan osalta vahvistettu.

15 Koska komissio ei ollut saanut tietoonsa mitään muuta seikkaa, jonka perusteella se olisi voinut katsoa, että Kreikan tasavalta oli noudattanut direktiivin mukaisia velvoitteitaan, se päätti nostaa käsiteltävänä olevan kanteen.

Pääasia

16 Komissio toteaa, että merikilpikonna Caretta caretta munii ainoastaan kahden-kolmen vuoden välein. Kreikassa munimisaika alkaa toukokuun lopulla ja päättyy elokuun lopulla. Kilpikonnat tulevat yöllä pois merestä ja kulkevat kohti rannan kuivinta paikkaa, jossa ne kaivavat 40—60 senttimetrin syvyisen kuopan ja munivat siihen keskimäärin 120 munaa. Komissio toteaa, että kaksi kuukautta myöhemmin nuoret kilpikonnat kuoriutuvat munista, tulevat esiin hiekasta ja siirtyvät välittömästi merta kohti. Nuoret kilpikonnat ovat erittäin haavoittuvia ja suuri osa niistä kuolee ennen aikuisikää.

17 Komissio huomauttaa, että Laganasin lahti Zakynthoksella on keskeinen ja jopa tärkein merikilpikonna Caretta carettan lisääntymisalue Välimerellä. Ottaen huomioon Laganasin lahden merkityksen Kreikan viranomaiset ovat komission mukaan ehdottaneet, että se otettaisiin Natura 2000 -verkostoon kuuluvaksi yhteisön kannalta merkittäväksi alueeksi.

18 Komissio moittii Kreikan tasavaltaa ensisijaisesti siitä, että se on jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen ja direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole antanut lainsäädäntöä, jolla voitaisiin varmistaa merikilpikonna Caretta carettan tiukka suojeleminen tahalliselta häirinnältä sen lisääntymisaikana ja sen lisääntymisalueiden vahingoittamiselta ja hävittämiseltä, ja toiseksi siitä, että se ei ole toteuttanut konkreettisia toimenpiteitä näiden haittojen torjumiseksi.

Merikilpikonna Caretta carettan suojelua koskeva lainsäädäntö

19 Komission mukaan Kreikan tasavalta ei ole edellytetyssä määräajassa antanut riittävää lainsäädäntöä, jolla varmistetaan merikilpikonna Caretta carettan tehokas ja pitkäaikainen suojelu.

20 Kreikan hallitus väittää, että se on ottanut käyttöön merikilpikonna Caretta carettaa koskevan tiukan suojelujärjestelmän, kun se on 22.12.1999 antanut presidentin asetuksen, jossa Laganasin lahden maa- ja merialueet ja Strofadan saaret luokitellaan merelliseksi kansallispuistoksi ja Zakynthoksen ja Laganasin kuntien rannikkoalue alueelliseksi kansallispuistoksi (FEK D'906/22.12.1999; jäljempänä vuoden 1999 asetus).

21 Kyseinen hallitus toteaa, että 20:n viime vuoden aikana on toteutettu asteittain toimenpiteitä tämän eläinlajin suojelemiseksi Zakynthoksen saarella. Se mainitsee tältä osin eri lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, joita on annettu tässä tarkoituksessa vuodesta 1980 alkaen. Vuoden 1999 asetus on Kreikan hallituksen mukaan vain yksi vaihe tätä lajia koskevan tiukan suojelujärjestelmän asteittaisessa täytäntöönpanossa.

22 Komission nostaman kanteen perusteettomuus käy Kreikan hallituksen mukaan ilmi myös niistä tiedoista, joita on saatavilla merikilpikonna Caretta carettan pesimisestä Laganasin lahdella 15:n viime vuoden aikana. Se väittää nimittäin, että pesien lukumäärän ei ole osoitettu vähenevän kyseisellä alueella.

23 On muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenyysvelvoitteen laiminlyönnin olemassaoloa arvioitaessa on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena, kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, ja ettei yhteisöjen tuomioistuin ota huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (ks. mm. asia C-166/97, komissio v. Ranska, tuomio 18.3.1999, Kok. 1999, s. I-1719, 18 kohta ja asia C-220/99, komissio v. Ranska, tuomio 11.9.2001, 33 kohta, Kok. 2001, I-5831).

24 On kuitenkin todettava, että vuoden 1999 asetus, johon Kreikan hallitus viittaa useimmissa vastineissaan, annettiin sen jälkeen, kun perustellussa lausunnossa asetettu kahden kuukauden määräaika oli päättynyt.

25 Näin ollen ei ole tarpeen tutkia, täyttääkö kyseisessä asetuksessa säädetty merikilpikonna Caretta carettan suojelujärjestelmä direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdassa määritellyt suojelua koskevat edellytykset.

26 Muiden sellaisten toimenpiteiden osalta, joiden tarkoituksena on Kreikan hallituksen mukaan ottaa käyttöön kyseistä eläinlajia koskeva tehokas suojelujärjestelmä, on todettava, että direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdassa asetetaan velvollisuus toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet liitteessä IV olevassa a kohdassa olevia eläinlajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella ja kiellettävä toisaalta näiden lajien tahallinen häiritseminen erityisesti niiden lisääntymis-, jälkeläistenhoito-, talvehtimis- ja muuttoaikana ja toisaalta lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen.

27 Tältä osin on ensinnäkin katsottava selvitetyksi, että Laganasin lahti on suojellun merikilpikonnalajin Caretta carettan tärkeä lisääntymisalue.

28 Toiseksi on todettava, että Kreikan ylin hallintotuomioistuin on todennut vuonna 1999 laatimassaan kertomuksessa, joka on Zakynthoksen merellisen kansallispuiston perustamista koskevan presidentin asetusehdotuksen liitteenä, että tuolloin voimassa olevilla säännöksillä ei ollut mahdollista varmistaa Laganasin meri- ja maa-alueiden riittävää suojelua. Erityisesti sellaisen paineen ja eroosion takia, jota Dafnin, Gerakasin ja Kalamakin lisääntymisrantoihin kohdistui siitä, että niille johtavia väyliä rakennettiin, ja ottaen huomioon inhimillisen toiminnan aiheuttaman melun, ylin hallintotuomioistuin suositteli, että uusien teiden rakentamista koskevan kiellon lisäksi kiellettäisiin myös uusien rakenteiden kuten kioskien, telttojen ja paikoitusrantojen luominen. Kreikan hallitus ei riitauta näitä toteamuksia.

29 Kolmanneksi on todettava, että oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aikana Kreikan hallitus korosti erityisesti sitä, että Zakynthoksen merellisen kansallispuiston perustamista koskevan asetuksen antaminen merkitsisi merikilpikonna Caretta carettaa koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöön ottamista. Kyseinen hallitus on puolustuksekseen väittänyt, että vuoden 1999 asetuksella täytettiin kyseisen eläinlajin osalta direktiivin 12 artiklassa määritellyt suojelutavoitteet. Kreikan hallitus on vastauskirjelmässään ensimmäisen kerran väittänyt, että tarvittavat toimenpiteet kyseistä eläinlajia koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöön ottamiseksi direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisesti oli toteutettu ennen komission perustellussa lausunnossa asettaman määräajan päättymistä 14.8.1999. Kyseinen hallitus on kuitenkin suullisessa käsittelyssä myöntänyt, että vuoden 1999 asetuksella otettiin käyttöön suojelujärjestelmä, joka oli tiukempi kuin aiemmin voimassa ollut järjestelmä. Lisäksi on todettava, että kun yhteisöjen tuomioistuin kehotti Kreikan hallitusta täsmentämään ja esittelemään sanamuodoltaan ne oikeusjärjestyksessään olevat erityiset säännökset, jotka olivat voimassa 14.8.1999 ja joiden se katsoi täyttävän

direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdassa asetetut edellytykset, kyseinen hallitus tyytyi luettelemaan tiettyjä lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä osoittamatta kuitenkaan yhtään erityistä säännöstä, joka olisi omiaan täyttämään kyseiset edellytykset.

30 Edellä esitetty huomioon ottaen on todettava, että Helleenien tasavalta ei ole säädetyssä määräajassa antanut lainsäädäntöä, jolla olisi varmistettu merikilpikonna Caretta carettan tiukka suojelu kaikelta tahalliselta häirinnältä lisääntymisaikana ja sen lisääntymispaikkojen heikentämiseltä ja hävittämiseltä. Komission kanne on näin ollen hyväksyttävä tältä osin.

31 Se, että kyseisen eläinlajin pesien lukumäärä ei vaikuta vähentyneen 15:n viime vuoden aikana, ei sellaisenaan ole omiaan asettamaan tätä toteamusta kyseenalaiseksi.

Merikilpikonna Caretta carettan suojelemiseksi toteutetut konkreettiset toimenpiteet

32 Komissio toteaa, että sen virkamiehet totesivat vieraillessaan vuoden 1999 elokuun lopulla merikilpikonna Caretta carettan Zakynthoksen saarella sijaitsevilla lisääntymisrannoilla, että Laganasista itään sijaitsevalla hiekkarannalla liikkui mopedeja, Gerakasin ja Dafnin merialueella oli havaittavissa polkuveneitä ja pienveneitä ja Dafnin rannalla oli laittomia rakennelmia.

33 Kreikan hallitus ei kiistä näiden toteamusten paikkansapitävyyttä.

34 On ensinnäkin kiistatonta, että mopedien liikkuminen merikilpikonna Caretta carettan lisääntymisrannoilla on erityisesti meluhaitan takia omiaan häiritsemään kyseistä eläinlajia munimisen, hautomisen, poikasten munista kuoriutumisen ja niiden mereen siirtymisen aikana. Lisäksi on ilmennyt, että alusten läsnäolo lisääntymisrantojen läheisyydessä merkitsee kyseisten eläinten henkeen ja terveyteen kohdistuvaa vaaraa.

35 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että komission toteamien tosiseikkojen tapahtuma-aikaan mopedien liikkuminen lisääntymisrannoilla oli kiellettyä ja että kilpikonnanpesien olemassaoloa ilmaisevia kylttejä oli pystytetty kyseisille rannoille. Gerakasin ja Dafnin merialue oli puolestaan luokiteltu ehdottomaksi suojelualueeksi ja sinne oli asetettu erityismerkintöjä.

36 Tästä seuraa, että mopedien liikkuminen Laganasista itään sijaitsevalla hiekkarannalla ja polkuveneiden ja pienveneiden esiintyminen Gerakasin ja Dafnin merialueella merkitsevät kyseisen eläinlajin direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua tahallista häiritsemistä lisääntymisaikana.

37 Kyse ei sitä paitsi ole yksittäisistä teoista. Mopedien liikkuminen rannoilla ilmenee nimittäin Kreikan hallituksen toteamuksesta, että Laganasin rannan itäisen osan valvonta öisin oli tosiseikkojen tapahtuma-aikaan erityisen vaikea toteuttaa ottaen huomioon kyseisen alueen laajuus, sinne johtavien väylien suuri määrä ja vartijoiden pieni määrä. Asianomaisella merialueella havaitun alusten läsnäolon osalta on korostettava, että komission virkamiehet totesivat kyseisen seikan Zakynthokseen tekemiensä kahden vierailun yhteydessä, kuten tämän tuomion 8 ja 13 kohdassa on todettu.

38 Ei myöskään ole kiistanalaista, että rakennelmien olemassaolo Dafnin rannan kaltaisella lisääntymisrannalla saattaa merkitä direktiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua lisääntymisalueen heikentämistä tai hävittämistä.

39 Näin ollen on todettava, että Helleenien tasavalta ei ole säädetyssä määräajassa toteuttanut kaikkia tarvittavia konkreettisia toimenpiteitä sen välttämiseksi, että merikilpikonna Caretta carettaa häiritään tahallisesti sen lisääntymisaikana ja että sen lisääntymisalueita heikennetään tai hävitetään. Komissio kanne on näin ollen hyväksyttävä myös näiltä osin.

40 Edellä esitetty huomioon ottaen on todettava, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut säädetyssä määräajassa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen merikilpikonna Caretta carettaa koskevan tehokkaan ja tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi Zakynthoksella, jotta voitaisiin välttää tämän lajin kaikenlainen häiritseminen lisääntymisaikana ja kaikki sellainen toiminta, joka on omiaan vahingoittamaan tai hävittämään sen lisääntymisalueita.

Oikeudenkäyntikulut

41 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Helleenien tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska Helleenien tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Helleenien tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY 12 artiklan 1 kohdan b ja d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut säädetyssä määräajassa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen merikilpikonna Caretta carettaa koskevan tehokkaan ja tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi Zakynthoksella, jotta voitaisiin välttää tämän lajin kaikenlainen häiritseminen lisääntymisaikana sekä kaikki sellainen toiminta, joka on omiaan vahingoittamaan tai hävittämään sen lisääntymisalueita.**

2) **Helleenien tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Macken Gulmann Puissochet

Schintgen Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä tammikuuta 2002.

R. Grass F. Macken

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja